بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان

هەرێمی کوردستانی عێراق
سەرۆکایەتی هەرێم
سەرۆك

بەناوی گەلەوە
بڕیار
ژمارە (١١) ساڵی ٢٠١٣

بە پێی ئەو دەسەڵاتەی لە بڕگەی (١)ی ماددەی (١٠)ی یاسای سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان - عێراق ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠٠٥ی هەموارکراو پێمان دراوەو، بە پاڵپشتی ئەو یاساکارییەی پەرلەمانی کوردستان - عێراق کردویەتی لە دانیشتنی ژمارە (٢٠) لە ٢٠/ ٢٠١٣/٥ بڕیارماندا بە دەرکردنی:-

یاسای ژمارە (٨)ی ساڵی٢٠١٣
یاسای تەندروستیی دەروونی لە هەرێمی کوردستان – عێراق

دەروازەی یەکەم
پێناسەو چوارچێوەی پیادەکردنی یاسا
بەشی یەکەم
پێناسەکان

ماددەی یەکەم:

مەبەستی ئەم یاسایە لەم دەستەواژەو زاراوانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە:

یەکەم: وەزارەت: وەزارەتی تەندروستی.

دووەم: ئەنجومەن: ئەنجومەنی تەندروستیی دەروونی لە هەرێم.

سێیەم: تەندروستیی دەروونی: مەبەستی سەقامگیریی دەروونی و هاوسەنگی کۆمەڵایەتی و بیرکردنەوەی دروست و توانای مامەڵەکردنی ئەرێنی لەگەڵ فشارو ڕووبەڕووبوونەوەی ئەو گۆڕانکارییانەی کەوا ژیان دەیانهێنێتە کایەوەو وەبەرهێنانی توانا ژیرییەکان بەو شێوەیەی سوود بە تاك وکۆمەڵگە دەگەیێنێت.

چوارەم: نەخۆشی دەروونی: ئەو نەخۆشەیە کە تووشی یەکێك یان زیاتر لە شلەژانەکانی بیریی یان دەماریی یان شلەژانەکانی تر بووە کە پزیشکی پسپۆڕ دەسنیشانیان دەکات.

١- شلەژانی بیریی: شلەژانە لە هێزی ژیریی بنەڕەتی کە لە ئەنجامی تێکچوونێکی سەختی سەرچاوەی ئەندامیی یان ئەرکییەوە دەبێت، کار لە ویست و بەرچاوڕۆنی و پێزانین و بیرکردنەوەو ڕەفتارو هەست و توانای نەخۆش دەکات لە خۆگونجاندنی کۆمەڵایەتی بەگوێرەی سەختیی و قۆناغی شلەژانەکە
٢- شلەژانی دەماریی یان شلەژانەکانی دڵەڕاوکێ: مەبەستی حاڵەتێکە لە خەمناکیی کەسێتیی و دڵەڕاوکێی دەروونی و هەڵسوکەوتێکە خۆگونجاندنی کۆمەڵایەتی و لاوازی توانا لە ڕووبەڕووبوونەوەی فشارەکانی پێویستە بەبێ ئەوەی کار بکاتە سەر توانا ژیرییە بنەڕەتیەکان.

پێنجەم: پزیشکی دەروونی: ئەو پزیشکەیە کە پلەیەکی پسپۆڕی لە پزیشکی دەروونی بەدەستهێناوەو لە سەندیکای پزیشکان لە خشتەی پسپۆڕ یان راوێژکار یان پزیشکی شارەزا لە تەندروستیی دەروونی تۆمارکراوە.

بەشی دووەم
چوارچێوەی پیادەکردنی یاسا

ماددەی دووەم:

ئەم یاسایە پیادە دەکرێت بەسەر:

یەکەم: نەخۆشی دەروونی پێناسەکراو بەپێی ئەم یاسایە.

دووەم: نەخۆشخانەو دامەزراوی پسپۆڕ لە پزیشکی دەروونی چ گشتی بێت یان تایبەت.

سێیەم: بەشەکانی پزیشکی دەروونی لە دامەزراوە گشتی و تایبەتیەکاندا.

چوارەم: ئەو بنکە تەندروستیە خۆماڵی و بیانیانەی کەوا مۆڵەتیان پێدراوە لە بواری تەندروستیی دەروونی کاربکەن.

پێنجەم: نورینگەی تایبەت یان دەرەکی نەلکاو بەو دامەزراوە تەندروستیانەی ئاماژەیان بۆکراوە، وە تەرخان نەکراوە بۆ دەسبەسەرکردنی نەخۆشی دەروونی.

ماددەی سێیەم:

یەکەم: بەڕێوەبردنی ئەو دامەزراوانەی تەندروستیی دەروونی کە حوکمەکانی ئەم یاسایە بەسەریان پیادە دەکرێت بەپێی مۆڵەتێك دەبێت کە لە وەزارەتی تەندروستیەوە دەردەکرێت بە مەرجێك لە تۆمارەکانی ئەنجومەنی تەندروستیی دەروونی تۆمار بکرێت بەپێی ئەو مەرج و ڕێکارانەی ئەنجومەن دیاریان دەکات.

دووەم: مەرج و ڕێکارەکانی بەخشین و نوێکردنەوەو هەڵوەشاندنەوەی مۆڵەت بە ڕێنمایی دیاری دەکرێن کە وەزارەت دەری دەکات.

دەروازەی دووەم
ئە نجومەنی تەندروستیی دەروونی
بەشی یەكەم
دامەزراندنی ئە نجومەنی تەندروستیی دەروونی

ماددەی چوارەم:

یەكەم: ئەنجومەنێك بەناوی (ئەنجومەنی تەندروستیی دەروونی) بە سەرۆكایەتی وەزیرو ئەندامێتی ئەوانەی لە خوارەوە باسكراون پێكدەهێنرێت، بە مەرجێك پلەی نوێنەرانی وەزارەتەكان لە پلەی بەڕێوەبەری گشتی كەمتر نەبێت:

١- وەزارەتی ناوخۆ.

٢- وەزارەتی داد.

٣- وەزارەتی كارو كاروباری كۆمەلاّیەتی.

٤- وەزارەتی خوێندنی بالاّو توێژینەوەی زانستی.

٥- وەزارەتی پەروەردە.

٦- وەزارەتی كاروباری شەهیدان و ئەنفالكراوان.

٧- نوێنەری ئەنجومەنی بالاّی كاروباری خانمان.

٨- سەرۆكی لێژنەكانی تەندروستیی دەروونی لە پارێزگاكاندا.

دووەم: كاری ئەنجومەن و كۆبوونەوەكان و چۆنیەتی وەرگرتنی بڕیارەكان بە پێڕەوێك ڕێكدەخرێت كە ئەنجومەنی وەزیران دەری دەكات.

بەشی دووەم
ئەركەكانی ئە نجومەن

ماددەی پێنجەم:

یەكەم: دانانی سیاسەتی گشتیی تەندروستیی دەروونی.

دووەم: ئامادەكردنی پلان بۆ مسۆگەركردنی ماف و سەلامەتی نەخۆشە دەروونیەكان.

سێیەم: هەماهەنگیكردن لەگەڵ لایەنە پەیوەندارەكان بۆ دابینكردنی پێداویستیە مادی و مەعنەویەكانی چاودێریكردنی نەخۆش و خانەكانی حەواندنەوە.

چوارەم: دەرکردنی رێنمایی بۆ نەخۆشخانەو دامەزراو نۆرینگەکانی پسپۆڕ لە پزیشکی دەروونی لە سەرجەم ئەو شتانەی پەیوەستن بە چاودێریکردنی نەخۆش.

پێنجەم: هەماهەنگیکردن لەگەڵ لایەنە پەیوەندارەکان بۆ دابینکردن و ئامادەکردنی بەرنامەی رۆشنبیریی و کۆمەلایەتی و حەوانەوە.

شەشەم: دانانی ستاندەر بۆ بەخشینی مۆڵەتی دەرکراو لە وەزارەتی تەندروستی تایبەت بە بەرێوەبەردنی دامەزراوەکانی تەندروستیی دەروونی کە حوکمەکانی ئەم یاسایەیان بەسەردا پیادە دەکرێت.

حەوتەم: هاریکاریکردن لەگەڵ لایەنە زانستیەکان بۆ ئامادەکردنی لێکۆڵینەوەو توێژینەوە لە بواری تەندروستیی دەروونی.

دەروازەی سێیەم

چوونەژوورەوەی نەخۆشی دەروونی بۆ نێو دامەزراوەکانی تەندروستیی دەروونی

بەشی یەکەم

چوونەژوورەوەی ئارەزومەندانە

ماددەی شەشەم:

مافی هەموو نەخۆشێکی دەروونیە کە تەمەنی هەژدە ساڵی تەواوکردبێت بە ویستی خۆی داوای چوونەژوورەوەی یەکێك لە دامەزراوەکانی تەندروستیی دەروونی بکات ، هەروەها مافی هەیە لە هەر کاتێك بێت داوای لێ هاتنەدەرەوەی بکات ، وە پزیشکی بەرپرس بۆی هەیە ڕەزامەندی لەسەر بدات ، تەنها ئەگەر مەرجەکانی چوونەژوورەوەی زۆرەکی بەسەردا بسەپێت ئەوا ئەو رێکارانەی لەم بوارەدا بڕیاردراوە دەگرترێنەبەر، وە لە هەموو حاڵەتێکیشدا کەسوکاری نەخۆش ئەگەر ڕەزامەندی لەسەردا ئاگادار دەکرێنەوە.

ماددەی حەوتەم:

پزیشکی دەروونی بەرپرس بۆی هەیە پاڵپشت بە هەڵسەنگاندنێکی دەروونی هۆدار رێگە لە نەخۆشی چوونەژوورەوەی ئارەزومەندانە بگرێت لە بەجێهێشتنی دامەزراوەکە بۆ ماوەیەك کە لە (٧٢) کاتژمێر تێپەڕ نەکات لە یەکێك لەم دوو حاڵەتەی خوارەوە:

یەکەم: ئەگەر بینی کەوا چوونەدەرەوەی ئەگەرێکی ڕاستەقینە بۆ ڕوودانی ئازارێکی کتوپڕ یان نزیك لەسەر سەلامەتی یان تەندروستی یان ژیانی نەخۆش یان سەلامەتی یان تەندروستی یان ژیانی کەسانی تر، دێنێتە ئاراوە.

دووەم: ئەگەر بینی توانای چاودێریکردنی خۆی نیە بە هۆی جۆر یان سەختی نەخۆشییە دەروونیەکەیەوە.

وە لە هەردوو حاڵەتی باسکراودا پزیشك بۆی نییە بەبێ ڕەزامەندی لەم ماوەیەدا هیچ چارەسەرییێك بداتە نەخۆشەکە جگە لە چارەسەریی فریاکەوتن نەبێت.

وە پێویستە بۆ ملکەچکردنی بۆ سیستەمی چوونەژوورەوەی نائارەزوومەندانە بەپێی حوکمەکانی مادده (١٤)ی ئەم یاسایە، لیژنەی تەندروستیی دەروونی لە پارێزگاکەدا ئاگادار بکرێتەوەو هەڵسەنگاندنێکی پزیشکی سەربەخۆی بۆ ئەنجام بدرێت و دەکرێت ماوەی ئاماژە پێکراو درێژبکرێتەوە بە مەرجێك لە (٧) ڕۆژ تێپەڕ نەکات ئەگەر ئەو پاساوانەی لەم ماددەیەدا دەقیان لەسەر کراوە بەردەوام بن و لە توانادا نەبێت لە ماوەی سێ ڕۆژی یەکەمی ڕێگەگرتن لە چوونەدەرەوە لە دامەزراوەکەدا هەڵسەنگاندنێکی پزیشکی سەربەخۆی بۆ ئەنجام بدرێت، بە مەرجێك لیژنەی تەندروستیی دەروونی لە پارێزگاکە ئاگادار بکرێتەوە لەو هۆیانەی کەوا بوونەتە هۆی درێژکردنەوەی دەسبەسەرداگرتنەکە.

ماددەی هەشتەم:

هەر یەك لە دایك و باوك یان پێسپێردراو یان ڕاستکار بۆیان هەیە داواکاری پشکنینی نەخۆشی دەروونی کەملێهاتە پێشکەش بکەن بۆ ئەوەی لە یەکێك لە دامەزراوەکانی تەندروستیی دەروونی چارەسەری بۆ بکرێت ، بە مەرجێك ڕاوێژ بکرێت بە پسپۆڕی کۆمەڵایەتی یان ئەوەی نوێنەرایەتی دەکات لەم دامەزراوە لەبارەی ئەم داواکارییەو لە ماوەی دوو ڕۆژی کارکردن لە ڕێکەوتی چوونەژوورەوە لیژنەی تەندروستیی دەروونی لە پارێزگاکە ئاگادار بکرێتەوە ، هەروەها هەر یەك لە دایك و باوك یان پێسپێردراو یان ڕاستکار بۆیان هەیە لە هەر کاتێکدا داواکاری چوونەدەرەوە پێشکەش بکەن تەنها ئەگەر مەرجەکانی دەسبەسەری زۆرەکی بەسەر نەخۆشەکەدا بسەپێت ئەوا لەم حاڵەتەدا ئەو ڕێکارانەی لەم بوارەدا بڕیاردراون دەگرترێنەبەر.

بەشی دووەم
چوونەژوورەوەی نائارەزوومەندانە

ماددەی نۆیەم:

یەکەم: نابێت هیچ کەسێك بە زۆرەکی بۆ چارەسەری بخرێتە یەکێك لە دامەزراوەکانی تەندروستیی دەروونی تەنها بە ڕەزامەندی پزیشکی پسپۆڕ لە پزیشکی دەروونییەوە نەبێت، ئەمەش لە کاتی بوونی نیشانەی ڕوون کە بەڵگە بدات لەسەر بوونی نەخۆشییێکی دەروونی سەخت کەوا چارەسەرکردنی پێویست بە چوونەژوورەوەی یەکێك لە دامەزراوەکانی تەندروستیی دەروونی دەکات ئەویش لەم دوو حاڵەتەی خوارەوە:

١- ئەگەری تێکچوونێکی سەخت و نزیك بۆ حاڵەتی دەروونیی.

٢- ئەگەر ئاکارەکانی نەخۆشیە دەروونیەکە ببنە مایەی هەڕەشەیەکی ڕاستەقینەو نزیك بۆ سەلامەتی یان تەندروستی یان ژیانی نەخۆش یان سەلامەتی یان تەندروستی یان ژیانی کەسانی تر.

لەم دوو حاڵەتەشدا پێویستە نەخۆش چوونەژوورەوەی دامەزراو بۆ وەرگرتنی چارەسەریی پێویست ڕەتبکاتەوە بەمەرجێك کەسوکارو بەڕێوەبەری دامەزراوو لێژنەی تەندروستیی دەروونی لە پارێزگا لە بڕیاری چوونەژوورەوەی بەزۆرەکی نەخۆش لە ماوەی بیست و چوار کاتژمێر لە چوونەژوورەوەی ئاگادار بکرێنەوە هاوپێچ لەگەڵ راپۆرتێك کە هەڵسەنگاندنی بارە تەندروستییەکەی لەخۆ بگرێت.

دووەم: پزیشکی پسپۆڕ لە پزیشکی دەروونی لە نەخۆشخانەکانی دامەزراوە تەندروستیەکان، بۆی هەیە ئەگەر بینی حاڵەتی نەخۆشە دەروونیەکە دەبێتە مایەی مەترسی بۆ سەر خۆی یان کەسانی تر، بڕیار بدات لە یەکەیەکی چارەسەری داخراودا دابنرێت بۆ ماوەیەك لە (٧) ڕۆژ تێپەڕ نەکات بە مەرجێك لەم ماوەیەدا نەخۆشەکە بخرێتە بەردەم لێژنەیەکی پزیشکی پسپۆڕ بۆ مەزەندەکردنی باری نەخۆشییەکەی.

سێیەم: ئەو یەکە چارەسەرییە داخراوەی ئامرازەکانی چارەسەری خۆپارێزی و سڵەمینەوەی تێدایە گرتنەبەری رێکاری گونجاو بۆ جێبەجێکردنی ئەوەی لە بەندی (دووەم)ی ئەم ماددەیەدا هاتووە لە ئەستۆ دەگرێت و بۆی هەیە پشت بە پۆلیس ببەستێت ئەوانیش لە سەریانە رێکاری پێویست بگرنەبەر .

ماددەی دەیەم:

ئەگەر لیژنەی پزیشکی پسپۆڕ بینی کەوا نەخۆش مایەی مەترسیە بۆ سەر خۆی یان کەسانی تر ئەوا بۆی هەیە راسپاردە بکات بەوەی بخرێتە یەکەیەکی پزیشکی چارەسەرکاریی داخراو بۆ ماوەیەك زۆرەکەی (٣٠) سی رۆژ دەبێت بە مەرجێك راسپاردەکە بخرێتە بەردەم دادوەری لێکۆڵینەوەی تایبەتمەند لە ماوەی (٧٢) حەفتاو دوو کاتژمێر لە دەرکردنی بڕیاری ڕەزامەندی لەسەر دانانی بۆ چارەسەرکردن.

ماددەی یازدەم:

پزیشکی ناپسپۆڕ لە پزیشکیی دەروونی بۆی هەیە نەخۆشی دەروونی بەبێ ویستی خۆی ڕەوانەی یەکێك لە دامەزراوەکانی تەندروستیی دەروونی بکات لە کاتی بوونی نیشانەی ڕوون کەوا بەڵگە بدات لەسەر بوونی شلەژانێکی دەروونیی سەخت، بۆ ماوەیەك لە (٤٨) کاتژمێر تێپەڕ نەکات تاوەکو هەڵسەنگاندنی بارەکەی بۆ بکرێت و ئەویش لەسەر داواکارییەکی نووسراو دەبێت کە پێشکەشی لایەنەی چارەسەرکار دەکرێت و لەم میانەدا دەخرێتە بەردەم پزیشکی پسپۆڕ.

ماددەی دوازدەم:

پزیشکی دەروونیی بەرپرس بۆی هەیە ماوەی چوونەژوورەوەی زۆرەکیی دەقکراو لە هەردوو ماددەی (نۆیەم، و دەیەم)ی ئەم یاسایەدا، درێژبکاتەوە بۆ ماوەیەك زۆرەکەی حەوت رۆژە ئەویش ئەگەر ئەو پاساوانەی لە ماددەی (نۆیەم)ی ئەم یاسایەدا دەقیان لەسەر کراوە بەردەوامبوون و لە تواناشدا نەبوو هەڵسەنگاندنی پزیشکی لە ماوەی سێ رۆژی یەکەمی چوونەژوورەوە زۆرەکیەکە دەسبکەوێت لەگەڵ ئاگادارکردنەوەی ئەو لایەنانەی لە ماددەی (نۆیەم)ی ئەم یاسایەدا ئاماژەیان بۆ کراوە.

ماددەی سێزدەم:

نابێت نەخۆشی دەروونی بە شێوەیەکی زۆرەکیانە لە یەکێك لە دامەزراوەکانی تەندروستیی دەروونی بۆ ماوەی زیاتر لە یەك هەفتە بهێڵدرێتەوە تەنها پاش ئەنجامدانی هەڵسەنگاندنی دەروونی نەخۆشەکە نەبێت لە ڕێگەی لیژنەی پزیشکی پسپۆڕ، بە مەرجێك هەڵسەنگاندنەکە لە ماوەی حەوت رۆژ لە هێشتنەوەی بەزۆرەکی نەخۆشەکە بۆ لیژنەی تەندروستیی دەروونی لە پارێزگاکەدا بنێردرێت، وە لەگەڵیانیشدا نموونەی بەکارهێنراو بۆ ئەم مەبەستە هاوپێچ بکرێت. وە لە هەموو حاڵەتێکیشدا حاڵەتی چوونەژوورەوەی زۆرەکی نەخۆش کۆتایی پێدێت ئەگەر لیژنەی تەندروستیی دەروونی لە پارێزگاکەدا ئەنجامەکانی هەڵسەنگاندنە دەروونیەکەی پێشکەشیان کراوە پەسەند نەکات.

ماددەی چواردەم:

لەو حاڵەتانەی ناتوانرێت تیایدا نەخۆشەکە بهێنرێت لەبەر خۆگرتنی، ئەوا پێویستە لەسەر یەکێك لە خزمە پلە یەك یان دوو یان هەر لایەنێکی فەرمی تایبەتمەند بابەتەکە بخاتە بەردەم دادوەری لێکۆڵینەوە بۆ دەرکردنی بڕیار بۆ ئینتیداب کردنی یەکێك لە پزیشکە دەروونیەکان بە مەبەستی پشکنینی باری نەخۆشەکەو بڕیاردان لەسەر ئەوەی ئاخۆ بارەکەی پێویستی بە چوونەژوورەوەی زۆرەکی بۆ دامەزراوەکانی تەندروستیی دەروونی هەیە یان نا و دادوەری ناوبراو بۆی هەیە فەرمان بدات بە گواستنەوەی بۆ یەکێك لە دامەزراوەکانی تەندروستیی دەروونی گشتی بۆ چارەسەریی ئەگەر پزیشکە دەروونیەکە بڕیاری دا کەوا نەخۆشەکە پێویستی بۆ هەیە.

ماددەی پازدەم:

ئەگەر باری نەخۆشە دەروونیەکە پێویستی بە چارەسەری هەبێت بۆ ماوەیەك لە (٣٠) سی رۆژ زیاتر بێت لە ماوەی چوونەژوورەوەی نائارەزوومەندانە ئەوا لیژنەی تەندروستیی دەروونی لە پارێزگا بۆی هەیە پاڵپشت بە راپۆرتی پزیشکی دەروونی بەرپرس راسپاردە بکات بە چارەسەرکردنی بۆ ماوەیەکی دیاریکراوو راسپاردەی لیژنەکە لە ماوەی سێ رۆژ لە دەرکردنی بڕیاری ڕەزامەندی لەسەر دانانی نەخۆش بۆ چارەسەرکردن دەخرێتە بەردەم دادوەری لێکۆڵینەوەوە.

ماددەی شازدەم:

هەر کەسێکی خاوەن بەرژەوەندی بۆی هەیە لە ماوەی دانانەکە تانە بدات لە بڕیاری چوونەژوورەوەی زۆرەکەی یان بەردەوامبوونی یان هەڵوەشاندنەوەی.

ماددەی حەڤدەم:

یەکەم: دەکرێت نەخۆشی دەروونی ملکەچکراو بۆ چوونەژوورەوە یان چارەسەریی زۆرەکی لەو دامەزراوە تەندروستییە دەروونییەی لێیەتی بەمەبەستی چارەسەری بۆ نەخۆشخانەیەکی گشتی بگوازرێتەوە ئەگەر تووشی نەخۆشییێکی جەستەیی هات و لەو دامەزراوەی کە تیایدایە چارەسەری پێویست نەبوو.

دووەم: بەرێوەبەری دامەزراوی تەندروستیی دەروونی بۆی هەیە باری چوونەژوورەوە یان چارەسەریی زۆرەکی کۆتایی پێبهێنێت لەسەر داواکاری یەکێك لە خزمە پلە یەك یان دووەکانی نەخۆش یان ئەوەی شوێنی دەگرێتەوە ئەگەر نەخۆشەکە تووشی نەخۆشییێکی جەستەیی هات ئەگەری مردنی هەبێت پاش ئەوەی داواکارییەکە بخرێتە بەردەم لیژنەی پزیشکی پسپۆڕەوەو پێویستە لەسەر دادگای تایبەتمەند، بە ڕەزامەندی دەربڕین لەسەر ئەوەی باری چوونەژوورەوە یان چارەسەریی زۆرەکیە، ئاگاداری لیژنەی تەندروستیی دەروونی لە پارێزگاکە بکاتەوە لە ماوەیەك لەسێ رۆژ تێپەڕ نەکات .

ماددەی هەژدەم:

ئەگەر ئەو نەخۆشەی حوکمەکانی هەردوو برگەی (یەکەم) و(دووەم)ی ماددەی نۆیەمی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە لە نەخۆشخانە ڕابکات ئەوا بەڕێوەبەرایەتیەکەی بۆیان هەیە پشت بە پۆلیس ببەستن بۆ گرتنەبەری ڕێکاری پێویست بۆ گەڕاندنەوەی.

ماددەی نۆزدەم:

بەڕێوەبەری نەخۆشخانە بۆی هەیە ناوە بە ناوە مۆڵەت بدات بە هەر یەکێك لەو نەخۆشانەی لە ڕووی دەروونیەوە سەقامگیرن بۆ بەسەربردنی ماوەیەك لە دەرەوەی نەخۆشخانە لە (٤٨) چل و هەشت کاتژمێر تێپەڕنەکات لە ژێر چاودێرییێکی تەواوو بە بەڵێننامەی کەسوکاری کەوا دەیگەڕێننەوە ئەگەر ئەم ڕێکارە ببێتە بەشێك لە چارەسەرکردنی پاڵپشت بە ڕاسپاردەی پزیشکی پسپۆڕی چارەسەرکار.

دەروازەی چوارەم

چارەسەریی نەخۆشی دەروونی

ماددەی بیستەم:

لە حاڵەتی بوونی توانای ژیریی نەخۆش بۆ تێگەیشتن و پێزانینی ئەو ڕێکارو زانیاریانەی پێشکەشی کراون و گرتنەبەری بڕیارێکی پشتبەستراو بەم پێزانین و گوزارشت لێکردنی بە گوزارشتێکی دروست ئەوا پزیشکی دەروونی بەرپرس پابەند دەبێت بە پێنەدانی هیچ چارەسەرییێك بۆ نەخۆشی چوونەژوورەوەی ئارەزومەندانە بەبێ وەرگرتنی ڕەزامەندی پێشوەختەی بیناکراو لەسەر ویستێکی ئازاد، هەروەها پابەند دەبێت بە تۆمارکردنی پلانی چارەسەریی پێشنیارکراو، و جێگیرکردنی ڕەزامەندی یان ناڕەزامەندی نەخۆش لە دۆسیەی پزیشکی تایبەت بەخۆی. وە بەرپرسیارێتی بڕیاردانی توانای ژیریی نەخۆش لەسەر پێدانی یان پێنەدانی ڕەزامەندی ڕاشکاوانە دەکەوێتە سەر پزیشکی دەروونی بەرپرس. وە لە هەموو حاڵەتێکیشدا ئەندامانی تیمی چارەسەریی پابەند دەبن بە تۆمارکردنی هەر دەستێوەردانێکی چارەسەریی کەوا هەر کامیان ئەنجامی دەدەن لە دۆسیەی نەخۆشەکە.

ماددەی بیست و یەکەم:

نابێت هیچ چارەسەرییێکی باری نەخۆشییەکە بدرێتە نەخۆشی دەروونی، ئەم چارەسەرییە چ دەرمانیی بێت یان دەروونی یان ڕەفتاریی یان کارەبایی یان هەر چارەسەرییێکی تر کە لە پزیشکی دەروونیدا بەکار دێت، بەبێ ئەوەی نەخۆشەکە بەتێروتەسەل لێی ئاگادار بکرێتەوە، وە لێ ئاگاداربوونی بەتێروتەسەل پێویست دەکات نەخۆش سروشتی ئەم چارەسەرییەو مەبەستی و ئەو ئاسەوارانەی لەوانەیە لێی بکەونەوەو چارەسەرییەکانی جێگرەوەی تر بۆی بزانێت، وە ئەگەر نەخۆشی

چوونەژوورەوەی زۆرەکی خۆی گرت لە وەرگرتنی چارەسەریی بڕیارداو بۆی ئـەوا پزیـشکی دەروونـی بەرپرس مافی هەیە پابەندی بکات بە چارەسەرییەکە بەمەرجێك پزیشکەکە ڕێکارەکانی چارەسەریی زۆرەکی بگرێتەبەر پێش دەستکردن بەم کارە، وە پێویستە لەسەری بەلای کـەم دوو هەفتـە جارێـك بەدواداچوون بکات بۆ ڕێکارەکانی چارەسەریی زۆرەکی، هەروەها پێویستە دووبارە چاو بەم ڕێکارانەی بخشێندرێنەوە لە کاتی هەڵسانی پزیشکی چارەسەرکار بە ئەنجامدانی هەر گۆڕانکارییێکی بنەڕەتی لە پلانی چارەسەریی مۆڵەتدراو، وە ئەگەر چارەسەریی زۆرەکی بۆ ماوەی زیاتر لە سێ مانگ بەردەوام بێت ئەوا پێویستە هەڵسەنگاندنێکی پزیشکی تر ئەنجام بدرێت.

ماددەی بیست و دووەم:

دەکرێت لە حاڵەتی زەروورەتدا چارەسەری بدرێتە نەخۆشی دەروونی بەبێ وەرگرتنی ڕەزامەنـدی ئـەو کاتەی ئەمە پێویست بێت بۆ ڕێگەگرتن لە ڕوودانی تێکـچوونێکی نزیـك بـۆ بـاری دەروونـی یـان جەستەیی نەخۆش کە دەبێتە مایەی تووشبوونی ژیـانی یـان تەندروسـتی نـەخۆش یـان ژیـان یـان تەندروستی کەسانی تر بۆ مەترسییێکی زلی نزیك بەمەرجێك ماوەی چارەسەرییەکە لە (٧٢) حەفتاو دوو کاتژمێر تێپەڕ نەکات.

ماددەی بیست و سێیەم:

نابێت چارەسەریی کارەبایی پێویست بۆ باری نەخۆشی دەروونی ئەنجام بدرێت تەنها لە ژێر کاریگەری سڕکارێکی گشتی و خاوکەرەوەی ماسولکەکانەوە نەبێت، ئەگەر باری تەندروستی نەخۆش ڕێگە بەمە بدات و پێویستە ڕەزامەندی نووسراو لەسەر ئەمە وەربگیرێت پاڵپشت بە ویـستێکی ئـازاد و پـاش ئاگادارکردنەوەی تێروتەسەل لە سەر سروشتی ئـەم چارەسـەرییەو مەبەسـتەکەی، و ئـەو ئاسـەوارە لاوەکیانەی لەوانەیە لێی بکەونەوە، و چارەسەرییە جێگرەوەکانی، وە ئەگەر نەخۆشـی ملکـەچ بـۆ ڕێکارەکانی چوونەژوورەوە یان چارەسەریی زۆرەکی ئەم جۆرە چارەسەرییەی ڕەتکردەوەو پێویـستیش بوو بۆ بارەکەی ئەوا پاش ئەنجامدانی هەڵسەنگاندنێکی پزیشکی لە لایەن لێژنەی پزیشکی پسپۆڕەوە، بەسەری دەسەپێنرێت.

ماددەی بیست و چوارەم:

یەکەم: دەکرێت چارەسەریی لە دەرەوەی چوارچێوەی دامەزراوەکانی تەندروسـتیی دەروونـی بەسـەر نەخۆشی دەروونیی ملکەچ بۆ چوونەژوورەوەو چارەسەریی زۆرەکی بسەپێنرێت ئەگـەر ئـەم مەرجانەی خوارەوە هاتنەکایەوە:

١- باری نەخۆشی دەروونی ڕێگە بدات بە بەردەوامبوونی چارەسەریی بەبێ پێویـستی مانـەوە لـە دامەزراودا.

٢- ئەگەر ڕاگرتنی چارەسەری ببێتە مایەی تێکچوونی باری نەخۆشی دەروونی.
٣- باری نەخۆشەکە نەبێتە مایەی مەترسییێکی زل لەسەر ژیانی نەخۆش یان سەلامەتی یان ژیـانی کەسانی تر.
٤- ئەگەر نەخۆشەکە مێژوویێکی ناسراوی هەبوو لە نارێکی لە وەرگرتنی ئەو دەرمانە دەروونییانەی بۆی نووسراون بەجۆرێك ببێتە هۆی تێکچوونی بارەکەی و چوونەژوورەوەو چارەسەریی زۆرەکەی لە یەکێك لە دامەزراوەکانی تەندروستیی دەروونی.
٥- هەڵسەنگاندنێکی پزیشکی بەمە راسپاردە بکات.
٦- ئاگادارکردنەوەی لیژنەی تەندروستیی دەروونی لە پارێزگاکەدا.

دووەم: پێویستە ماوەی چارەسەریی دەرەوەی دامەزراوەکانی تەندروستیی دەروونی لە شەش مـانگ زیاتر نەبێت و دەکرێت پاش ڕەزامەندی لیژنەی تەندروستیی دەروونیی پارێزگا درێژبکرێتەوە.

ماددەی بیست و پێنجەم:

لە حاڵەتی مردنی ئەو نەخۆشەی ملکەچی رێکارەکانی چوونەژوورەوە یان چارەسەریی زۆرەکییە ئەوا بەڕێوەبەرایەتی دامەزراو پابەند دەبێت بە ئاگادار کردنەوەی دادگای تایبەتمەندو کەسوکاری نەخۆش و لیژنەی تەندروستیی دەروونی لە پارێزگا لە ماوەی بیست و چوار کاتژمێر لە رێکەوتی مردنەکـە، و ناردنی ڕاپۆرتێکی تێروتەسەل بۆ لیژنەی ناوبراو لەسەروە هاوپێچ لەگەڵ وێنەیەکی تەواوی دۆسیەی نەخۆشە مردووەکەو گشت ئەو پشکنین و توێژینەوەو رێگەکانی چارەسەرکردنانەی بەکارهاتوون لەخۆ بگرێت.

دەروازەی پێنجەم
چاودێریی نەخۆشە تۆمەتبارەکان

ماددەی بیست و شەشەم:

یەکەم: لیژنەیەکی پزیشکی دەروونی لە هەر پارێزگایەك لە سێ پزیشکی پسپۆڕ لە پزیشکی دەروونی گشتی پێکدەهێنرێت کە وەزیری تەندروستی یان ئەوەی ڕایدەسپێرێت دەسنیشانیان دەکات و کاری هەر یەکێکیان لەم بوارەدا لە سێ ساڵ کەمتر نەبێت پـشکنینی ئـەو تۆمەتبارانـەی بۆیان ڕەوانە دەکرێن بەمەبەستی مەزەندەکردنی باری دەروونی و ئاستی مەترسییان لە سەر خۆیان و لەسەر کۆمەڵگە لە ئەستۆ دەگرێت.

دووەم: ئەگەر ئەو لایەنانەی لێکۆڵینەوە یان دادگاییکردن لە دۆسیەی تۆمەتبارێك لە ئەستۆ دەگرن بۆیان دەرکەوت کەوا پێویستە باری دەروونی پشکنینی بۆ بکرێت لە ڕوانگەی گومانکردن لە تووشبوونی بە شلەژانێکی دەروونی یان لەسەر داواکاری تۆمەتبار یان کەسوکاری یان پارێزەری بەرگری یان داواکاری گشتی ئەوا ڕەوانەی لێژنەی پزیشکی دەروونی دەکرێت بۆ پشکنین و دانانی لە ژێر تیروانین و چاودێری وورد و پێشکەشکردنی راپۆرتی پزیشکی دەرهەقییەوە.

سێیەم: ئەو تۆمەتبارەی لە بڕگەی (دووەم)ی ئەم ماددەیەدا باسکراوە لە ماوەیەك کە زۆرەکەی (٧) حەوت رۆژە لە ڕێکەوتی ڕەوانەکردن لە دادگای تایبەمەندەوە ڕەوانەی لێژنەی پزیشکیی دەروونی دەکرێت بەپێی نموونەیەکی تایبەتی هاوپێچکراو لەگەڵ کورتەیەکی ئەو کێسەی لەسەری تۆمەتبارکراوەو بارە هاوەڵبووەکانی و هەر زانیاری یان راپۆرتێکی پزیشکی یان کۆمەلآیەتی دەربارەی بارەکەی و کۆپیەك لە نموونەی ڕەوانەکردنەکە دەدرێتە لێژنەی تەندروستی دەروونی لە پارێزگاکەدا.

چوارەم: ئەو نەخۆشە تۆمەتبارە ڕەوانەکراوەی بەپێی هەردوو بڕگەی (دووم) و (سێیەم)ی ئەم ماددەیە لە یەکەیەکی چارەسەریی داخراودا لە ژێر سەرپەرشتیکردنی پزیشکیی دەروونی دادەنرێت و دەخرێتە بەردەم لێژنەی پزیشکی دەروونی بە شێویەکی خولیی بۆ دانانی راپۆرتێك دەربارەی باری دەروونی و ئاستی پێزانینی بۆ ڕەفتارو بەرپرسیارەتیەکانی لە ماوەی (٣٠) سی رۆژی شیاو بۆ درێژکردنەوە.

ماددەی بیست و حەوتەم:

لێژنەی پزیشکی دەروونی لەوەی پەیوەستە بەو نەخۆشەی بۆی ڕەوانەکراوە بەپێی ماددەی (٢٦)ی ئەم یاسایە ئەم رێکارانەی خوارەوە دەگرێتەبەر:

یەکەم: مەزەندەکردنی باری دەروونی و ئاستی کاریگەری لەسەر پێزانین و ویستی لە کاتی ئەنجامدانی تاوانەکە.

دووەم: توانای ئامادەبوونی لەبەردەم دادگاو بەرگری کردن لە خۆی.

سێیەم: ئاستی مەترسیداربوونی لەسەر خۆی و لەسەر کۆمەڵگەدا.

چوارەم: راسپاردن بە چارەسەرکردنی لە یەکەیەکی چارەسەریی داخراو تاوەکو لاچوونی مەترسیەکانی.

ماددەی بیست و هەشتەم:

یەکەم: ئەگەر دادگا بڕیاریدا پاڵپشت بە ڕاپۆرتی لیژنەی پزیشکی دەقکراو لە ماددەی (٢٧)ی ئەم یاسایەدا، لەسەر ئەوەی تۆمەتبار لە کاتی ئەنجامدانی تاوانەکەی بەرپرسیارێتی تاوانکاریی نییە ئەوا دادگا بڕیار دەدات بە دەسبەسەرداگرتنی لە یەکەیەکی چارەسەریی داخراودا تاوەکو لاچوونی مەترسییەکەی.

دووەم: ئەو نەخۆشەی حوکمەکانی بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە دەیگرێتەوە ملکەچ دەبێت بۆ بەرنامەیەکی چارەسەریی و ئامادەسازیی تاوەکو لاچوونی مەترسیەکەی و پزیشکی پسپۆڕ ڕاپۆرتێکی خولیی دەربارەی بارەکەی پێشکەشی لیژنەی پزیشکی دەروونی دادوەریی دەکات.

سێیەم: دادگای تایبەتمەند بۆی نیە ئەو نەخۆشەی حوکمەکانی بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە دەیگرێتەوە لە دامەزراو بهێنێتە دەرەوە تەنها پاڵپشت بە ڕاپۆرتێکی پزیشکیی لیژنەی پزیشکی دەروونیەوە نەبێت کە لایەنگیریی لاچوونی مەترسییەکانی بکات.

چوارەم: داواکاری گشتی و کەسوکاری تۆمەتبار بۆیان هەیە تێهەڵچوونەوە بکەن بۆ بڕیاری لیژنەی پزیشکی دەروونی لە لای لیژنەی پزیشکی دەروونی تێهەڵچوونەوەیی لە ماوەی (٣٠) سی ڕۆژ لە ڕێکەوتی پێڕاگەیاندن بە بڕیارەکە.

پێنجەم: ناکرێت دانانەکە کۆتایی پێ بهێنرێت تەنها پاش گەڕانەوە نەبێت بۆ لایەنی دادگەریی فەرمانکار بە دانان و پێویستە هەڵسەنگاندنی بڕیارەکانی دانان هەر (٣٠) ڕۆژ جارێك پێداچوونەوەی بۆ بکرێت.

ماددەی بیست و نۆیەم:

نەخۆشی تۆمەتبار پاش لاچوونی مەترسیەکەی ملکەچی بەرنامەی ئامادەسازیی کۆمەلایەتی دەکرێت بە مەرجێك لە دەرەوەی یەکەی چارەسەریی داخراودا بێت.

ماددەی سییەم:

ئەگەر بۆ دادگا دەرکەوت پاڵپشت بە ڕاپۆرتی پزیشکی دەروونی کەوا نەخۆش بەشێوەیەکی بەشەکەیی (نیمچەیی) بەرپرسیاریەتیەکانی مەزەندە دەکات ئەوا بۆی هەیە بڕیار بدات بە مانەوەی لە یەکەی چارەسەریی داخراودا تاوەکو چاکدەبێتەوە.

ماددەی سی و یەكەم:

كەسوكاری ئەو نەخۆشەی حوكمەكانی ماددەی (٢٨)ی ئەم یاسایە دەیگرێتەوە پابەند دەبن بەوەی بیخەنە بەردەم یەكەی چارەسەریی پسپۆڕ بۆ پشكنینی بە شێوەیەكی خولیی كەوا پزیشكی چارەسەركار بڕیاری لەسەر دەدات.

ماددەی سی و دووەم:

یەكەم: ئەگەر گومان كرا لە تووشبوونی نیشتەجێكراوێك یان سپێردراوێك لە كاتی بەسەربردنی ماوەی سزای ئازادیستێن بە شلەژانێكی دەروونی ئەوا بۆ نزیكترین یەكەی چارەسەریی داخراو ڕەوانە دەكرێت بۆ ئەوەی بخرێتە بەردەم لیژنەی پزیشكی دەروونی و ئەوەی دەیبینێت بڕیاری لەسەر بدات.

دووەم: ئەگەر لیژنە بینی كەوا باری نەخۆشی نیشتەجێكراو یان سپێردراو پێویستی بە چارەسەریی هەیە ئەوا پێویستە لەسەری ماوەكەی لە ڕاپۆرتەكەدا دیاری بكات و ئاگاداری فەرمانگەی چاكسازیی لە هەرێمی كوردستان بكرێت.

سێیەم: نیشتەجێكراو یان سپێردراو ڕاستەوخۆ لە دوای چاكبوونەوەی دەگەڕێندرێتەوە فەرمانگەی چاكسازیی.

ماددەی سی و سێیەم:

بەڕێوەبەری دامەزراو لە حاڵەتی تووشبوونی سپێردراوێك بە یەكێك لە نەخۆشیە ئەندامییەكان بۆی هەیە ڕێگە بە چوونەدەرەوەی بدات لە ژێر پاسەوانیی پۆلیس بەمەبەستی چارەسەركردنی لە یەكێك لە نەخۆشخانە پسپۆڕەكان، لەم حاڵەتەشدا پۆلیس پابەند دەبێت بە پاسەوانیی كردنی بەدرێژایی ماوەی چارەسەریكردن و گەڕاندنەوەی بۆ جێگەی دانان.

دەروازەی شەشەم

مافەكانی نەخۆش

ماددەی سی و چوارەم:

ئەو نەخۆشە دەروونییەی لە یەكێك لەو دامەزراوانەی لە ماددەی دووەمی ئەم یاسایەدا دەقیان لەسەر كراوە ئەم مافانەی خوارەوەی دەبێت:

یەكەم: وەرگرتنی چاودێریی پێویست لە ژینگەیەكی تەندروستدا.

دووەم: قەدەغەكردنی كۆتكردنی ئازادی بەپێچەوانەی حوكمەكانی ئەم یاسایە.

سێیەم: پێزانینی ناوو پیشەی گشت ئەندامەكانی ئەو تیمە چارەسەركارییەی كە لە دامەزراوەكە چاودێری دەكات.

چوارەم: وەرگرتنی زانیاری تەواو دەربارەی دەسنیشانكردنی بارەكەی و پلانی چارەسەریی پێشنیاركراوو ئەگەری پێشهاتەكانی بارەكەی.

پێنجەم: ئەو چارەسەرییەی پێشكەشی دەكرێت بەپێی ستاندەرە پزیشكیە ڕەچاوكراوو دانپێنراوەكانی لایەنە زانستیەكانەوە بێت.

شەشەم: پێویستی وەرگرتنی ڕەزامەندی لێژنەی ڕەوشتەكانی توێژینەوەی زانستی پێش ئەوەی بخرێتە بەردەم هەر توێژینەوەیەكی نۆشدەریی چاودێرییەكیی.

حەوتەم: لە حاڵەتی ڕەزامەندی لەسەر ملكەچبوون بۆ ئەنجامدانی تاقیكردنەوەو توێژینەوەی زانستی باسكردنێكی تەواوی ئامانجی تاقیكردنەوەكەی بۆ بكرێت، بە مەرجێك ئەنجامدانی تاقیكردنەوە لەسەر ئەو نەخۆشانەی دەكەونە بەر بڕیارەكانی چوونەژوورەوەو چارەسەریی زۆرەكی قەدەغە بكرێت.

هەشتەم: پاراستنی نهێنی ئەو زانیارییانەی پەیوەستە بە خۆی و بە دۆسیە پزیشكیەكەی و ئاشكرانەكردنی ئەم زانیاریانە بۆ مەبەستە نا چارەسەرییەكان تەنها لەم حاڵەتانەی خوارەوە نەبێت:

١- داواكردنی زانیارییەكان لە لایەن لایەنێكی دادگەرییەوە.

٢- بوونی ئەگەری ڕوودانی زیانێكی مەترسیدار یان پێكانێكی خراپ بۆ نەخۆش یان بۆ كەسانی تر.

٣- حاڵەتەكانی دەستدرێژی كردنە سەر منداڵ یان گومان كردن لە بوونی دەستدرێژی.

٤- لێژنەی تەندروستیی دەروونی لە پارێزگا مافی هەیە بڕوانێتە تۆماری نەخۆشەكان.

نۆیەم: پاراستنی تایبەتمەندیی و پەیوەستە كەسایەتی و شوێنی دانیشتنی لە دامەزراوەكاندا.

دەیەم: دەسكەوتنی ڕاپۆرتێكی پزیشكی تەواو دەربارەی باری دەروونی و دەربارەی سەرجەم ئەو پشكنین و ڕێكارە چارەسەرییانەی لە كاتی چارەسەركردنیدا لە نەخۆشخانە بۆی ئەنجام دراون، وە لە حاڵەتی خواستی لەسەر دەسكەوتنی كۆپیەكی تەواو لە دۆسیەكەی ئەوا بۆی هەیە پەنا بباتە بەر لێژنەی تەندروستیی دەروونی لە پارێزگاو لێژنە بۆی هەیە بە شێوەیەكی كاتیی ئەم مافەی لێ بسەنێت لەبەر هۆی چارەسەركاریی و نەخۆشیش مافی هەیە بەپێی حوكمەكانی ئەم یاسایە تەزەلوم بكات لەم ڕێكارە.

یازدەم: تەزەلوم کردن لە هەر ڕێکارێك بەپێی ئـەو ڕێـساو ڕێکارانـەی ڕێنماییـە دەرکراوەکـان بـۆ جێبەجێکردنی ئەم یاسایە دیاریان دەکات.

دوازدەم: چاوپێکەوتنی ئەوانەی سەردانی دەکەن یان ڕەتکردنەوەیان تـەنها ئەگـەر چـاوپێکەوتنەکە ناکۆك بێت لەگەڵ پلانی چارەسەریی.

سێزدەم: تواناپێدانی لەسەر چاوپێکەوتنی پارێزەرەکەی.

چواردەم: دەستکەوتنی مۆڵەتیی چارەسەریی بەپێی ئەو پلانە چارەسەرییەی بۆی دانراوە.

پازدەم: داواکردنی چوونەدەرەوە لە دامەزراو بەبێ یاوەری هیچ کەسێك لە کەسوکاری ئەگەر ماوەی چوونەژوورەوەی زۆرەکی کۆتایی هاتبێت پاش وەرگرتنی پلان بۆ چـاودێریکردنی لـە ڕووی دەروونیەوە پاش دەرچوونی، لەگەڵ ڕەچاوکردنی چاودێریکردنی لە ڕووی کۆمەڵایەتیەوە.

شازدەم: پاراستنی لە وەسوودهێنانی ئابوری و سێکـسی و لـە ئـازاردانی جەسـتەیی و دەروونـی و مامەڵەی ڕیسواکار.

حەڤدەم: دەسکەوتنی خزمەتگوزارییەکانی گەیاندنە ناوەخۆو دەرەکیەکان بەپێی پلانی چارەسەریی بڕیاردراو.

هەژدەم: لە حاڵەتەکانی چارەسەریی ئارەزومەندانە ئەوا نەخۆشی دەروونی مافی هەیە لە:

١- وەرگرتنی زانیاری پێویست بۆ دەربڕینی ڕەزامەندی ڕاشکاوانەو ئازادانە بۆ هەر چارەسـەرییێکی پێشنیارکراو لە لایەن تیمی چارەسەرکارەوە.

٢- ڕەتکردنەوەی چارەسەریی پێشکەشکراو بۆی بە مەرجێك لە ئاسەواری ئەم ڕەتکردنەوەیە لەسەر تەندروستیەکەی ئاگادار بکرێتەوە.

٣- وەرگرتنی بیروڕای لە سەرجەم ئەو بڕیارانەی پەیوەستن بـە چارەسـەرکردن و چـوونەدەرەوەی لـە دامەزراوەکان و وەرگرتنی ڕاپۆڕتی نووسراو لە بەڕێوەبەرایەتی دامەزراوەکـە دەربـارەی پلانـی چارەسەرکردن و چوونەدەرەوەی.

ماددەی سی و پێنجەم:

ئەو دامەزراوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە بەمانەی خوارەوە پابەند دەبن:

یەکەم: ڕادەستکردنی نەخۆش و کەسوکاری وێنەیەك لەو مافانەی نەخۆش کە لەم یاسایەدا دەقیـان لەسەر کراوە لە کاتی چوونەژوورەوەی دامەزراوەکان لەگەڵ دانانی کۆپیەك لەم مافانـە لـە دۆسیە پزیشکیەکەی و یەکێکی تر لە تۆمارە پزیشکیەکان پاش واژووکردنی لەسـەری لـە لایەن نەخۆشەوە.

دووەم: دانانی کۆپیەك لەم مافانە لە شوێنی بەرچاو تاوەکو نەخۆش و میوانەکان سەیریان بکەن.

سێیەم: ڕوونکردنەوەی ئەم مافانەو ڕێکارەکانی تەزەلوم، و چۆنیەتی پێشکەشکرنی سکالاو ئەو لایەنەی وەریدەگرێت بۆ هەر نەخۆشێك لە کاتی چوونەژوورەوە بۆ ناو دامەزراوەکانی تەندروستیی دەروونی.

ماددەی سی و شەشەم:

ناکرێت بۆ کەس جگە لە تاکەکانی تیمی چارەسەرکار یان ئەوانەی تۆمارە پزیشکیەکان ڕێکدەخەن بڕواننە بەڵگەنامەکانی تایبەت بە نەخۆش، هەروەها ناکرێت کۆپییێکی لێ دەربهێنرێت تەنها بە مۆڵەتی لیژنەی تەندروستیی دەروونی پارێزگایەکەوە نەبێت.

ماددەی سی و حەوتەم:

ناکرێت ئازادی نەخۆش لە ڕووی جەستەییەوە کۆت بکرێت یان گۆشەگیر بکرێت بە هەر ئامرازێك بەبێ گرتنەبەری ڕێکارە دیاریکراوەکان بەپێی ئەو ڕێنماییانەی دەردەکرێن بۆ ئاسان جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

دەروازەی حەوتەم
حوکمی سزایی

ماددەی سی و هەشتەم:

یەکەم: لەگەڵ پێشێل نەکردنی هەر سزایەکی توندتر کە یاسا دەقی لەسەر بکات ئەوا سزا دەدرێت بە بەندکردن بۆ ماوەیەك لە یەك ساڵ زیاتر نەبێت و بە غەرامەیەك لە (١,٠٠٠,٠٠٠) یەك ملیۆن دینار زیاتر نەبێت هەر کەسێك:

١- بە نیازخراپی زانیاری یان داتا یان ڕاپۆرت بە پێچەوانەی ڕاستی دەربارەی باری دەروونی کەسێك پێشکەش بکات بەمەبەستی ئەوەی بەزۆرەکی دەسبەسەر بکرێت وەك نەخۆشێکی دەروونی یان بە ئامانجی کۆتاییهێنانی دەسبەسەرییەکەی، یان لێبووردنی لە بەرپرسیارێتی تاوانکاریی چ بە شێوەیەکی تەواو یان بەشەکیی.

٢- ئەو پابەندییەی لە ماددەی (٣١)ی ئەم یاسایەدا دەقی لەسەر کراوە پێشێل بکات.

دووەم: سزا دەدرێت بە بەندکردن بۆ ماوەیەك لە دوو ساڵ زیاتر نەبێت و بە غەرامەیەك لە پێنج سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە یەك ملیۆن دینار زیاتر نەبێت یان بە یەکێك لەم دوو سزایە:

١- هەر پزیشکێك بە ئەنقەست لە ڕاپۆڕتەکەی شتێك بسەلمێنێت کەوا پێچەوانەی ڕاستی بێت دەربارەی باری دەروونی یان ژیریی کەسێك بە مەبەستی ئەوەی بیخەنە دامەزراوەکان یان لێی بهێننەدەرەوە یان بە ئامانجی ئەوەی بە شێوەیەکی تەواو یان بەشەکیی لە بەرپرسیارێتی تاوانکاریی بیببوورن.

٢- هەر یەکێك کەسێك بە سیفەتی تووشبوونی بە یەکێك لە نەخۆشیە دەروونیەکان یان ژیرییەکان لە شوێنێك دەسبەسەر بکات یان بە ئەنقەست ببێتە هۆی دەسبەسەراگرتنی لە شوێنێك جگە لەو شوێنانەی یان ئەوا حاڵەتانەی لەم یاسایەدا دەقیان لەسەر کراوە.

ماددەی سی و نۆیەم:

سزا دەدرێت بە بەندکردن بۆ ماوەیەك لە شەش مانگ زیاتر نەبێت و بە غەرامەیەك لە سێ سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت هەر کەسێك:

یەکەم: بە ئەنقەست توانا بداتە کەسێکی ملکەچ بۆ ڕێکارەکانی چوونەژوورەوە یان چارەسەریی زۆرەکی بۆ ڕاکردن یان یارمەتی بدات لەسەر ڕاکردن یان بەخۆی یان بە هۆی کەسانی ترەوە بیشارێتەوە لەگەڵ پێزانینی.

دووەم: بوو بە ڕێگر لەبەردەم هەڵسانی لیژنەی تەندروستیی دەروونی یان ئەوەی نوێنەرایەتی دەکات لە ئەنجامدانی پشکنین بە پێی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

سێیەم: ڕەتکردنەوەی پێدانی زانیاری کەوا لیژنەی تەندروستیی دەروونی یان پشکنەرەکان لە ئەنجامدانی کارەکانیان پێویستیان پێیە یان زانیاری پێچەوانەی ڕاستی پێدان لەگەڵ پێزانینی.

ماددەی چلەم:

سزا دەدرێت بە غەرامەیەك لە یەك ملیۆن دینار زیاتر نەبێت هەر کەسێك سەرپێچی حوکمێك لە حوکمەکانی ماددەکانی (٩، ١٠، ٢١، ٢٢، ، ٣٥)ی ئەم یاسایە بکات.

ماددەی چل و یەکەم:

یەکەم: هەر کەسێك نهێنییێك لە نهێنیەکانی نەخۆشی دەروونی بە پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە ئاشکرا بکات ئەوا سزا دەدرێت بە غەرامەیەك لە یەك ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە دوو ملیۆن دینار زیاتر نەبێت.

دووەم: هەر کەسێك هەڵبستێت بە ئەنقەست یان بە بێباکیەکی گەورە بە پێدانی دەرمانێك بە نەخۆش بەبێ ڕێنمایی پزیشکی پسپۆڕ یان بە پێچەوانەی ڕێنماییەکانی ئەوا سزا دەدرێت بە بەندکردن بۆ ماوەیەك لە شەش مانگ کەمتر نەبێت و لە یەك ساڵ زیاتر نەبێت و بە غەرامەیەك لە یەك ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە دوو ملیۆن دینار زیاتر نەبێت.

ماددەی چل و دووەم:

هەر کەسێك سەرپێچی حوکمەکانی ماددەی (٣٧)ی ئەم یاسایە بکات ئەوا سزا دەدرێت بە غەرامەیەك لە سێ سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە یەك ملیۆن دینار زیاتر نەبێت.

دەروازەی هەشتەم

ماددەی چل و سێیەم:

پێویستە لەسەر وەزیری تەندروستی ڕێنمایی پێویست بۆ ئاسان جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربکات.

ماددەی چل و چوارەم:

کار بە هیچ دەقێکی ناکۆك لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکرێت.

ماددەی چل و پێنجەم:

ئەم یاسایە لە ڕێکەوتی بلاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمیی (وەقایعی کوردستان)دا جێبەجێ دەکرێت

مسعود بارزانی
سەرۆکی هەرێمی کوردستان ـ عێراق

هەولێر
١٨/حوزەیران/٢٠١٣ ی میلادی

هۆیە پێویستکارەکان

لە پێناو پاراستنی مافی نەخۆشە دەروونییەکان و مسۆگەرکردنی چاودێریی تەندروستی و کۆمەڵایەتی بۆیان، و دووبارە ئامادەسازیی کردنەوەیان وەك توێژێکی کاریگەرو چالاك لە کۆمەڵگەدا، ئەوا ئەم یاسایە دەرچووێندرا.